

Antoine Bodar

Vierde Zondag van de Vasten (A)

Willibrorduskerk Oegstgeest 6 III 2005

Begijnhofkerk Amsterdam 9 III 2005

LICHT DER WERELD

Wie lichamelijk of geestelijk niet helemaal gezond is, moet niet alleen dat euvel dragen maar wordt meestal ook anders bejegend door hen die zich voor volledig gezond houden. Een zieke herinnert ons aan eigen broosheid, een oude herinnert ons aan eigen eindigheid. Wie zwakzinnig is wordt liever gemeden. Want hoe met zo iemand om te gaan? Wie doof is of stom of blind wekt wel medelijden maar meer wrevel. Wij verkeren immers liever met gezonde mensen die daarenboven zo mogelijk geslaagd zijn en in aanzien staan. Zich verbinden met zwak maakt zwak, zich verbinden met sterk maakt sterk. Zo de redenering – menselijk, al te menselijk.

Terwijl wij in onze tijd geen zwakke om zijn kwaal zullen veroordelen, gingen mensen in Jesus' tijd ervan uit dat kwalen het gevolg zijn van zonden, door de persoon zelf bedreven of door zijn voorgelacht. Doven of stommen of blinden van toen werden niet alleen gemeden maar ook verstoten.

Bij verlaten van de tempel ziet Jesus een man die blind is vanaf geboorte en Zijn leerlingen vragen Hem naar de oorzaak van die blindheid. Jesus antwoordt hun (Jo 9,3): 'Noch hij noch zijn ouders hebben gezondigd. De heerlijkheid Gods evenwel moet aan hem worden geopenbaard.' -- Jesus wendt de blinde man aan om Gods heerlijkheid te tonen. Hij geneest de blinde en de blinde zal getuigen van Hem Die het licht der mensen is (cf. Jo 1,4), Die het gezicht van de eeuwige God, van de eeuwige heerlijkheid is. 'Zo lang Ik in de wereld ben', vervolgt Jesus (Jo 9, 5), 'ben Ik het licht der wereld'. Eerder al had Hij gezegd (Jo 8,12): 'Ik ben het licht der wereld. Wie Mij volgt, zal niet dwalen in duisternis, maar gewaar worden het licht van het leven.' In Hem immers was leven – licht der mensen, licht dat schijnt in duisternis (cf. Jo 1, 4-5), levenslicht. Daarom is Jesus de levensweg die de waarheid straalt (cf. Jo 14,6). Daarom herneemt Hij nog eens (cf. Jo 12,35-36): 'Gaat uw weg zolang gij het licht hebt, opdat het duister u niet overvalt. Geloof in het licht, opdat gij kinderen van het licht wordt. Wie in de duisternis loopt weet niet waarheen hij geraakt.'

Licht en duisternis, verlichting en verblinding, aanvaarding en afwijzing van Jesus als de Mensenzoon, als de Messias, als de Christus – dat behelst de vertelling van de blindgeborene het hele negende hoofdstuk van het Joannes-evangelie (cf. 9,1-41) lang.

In andere evangeliën horen we de zieke Jesus smeken om medelijden en dus om genezing. De Heer betoont dan medelijden en geneest en voegt toe dat het geloof in Hem de genezing heeft teweeg gebracht. Het verrichte wonder bevestigt de geloofsdaad van de smekeling. Hier bij Joannes horen we geen smeking van de zieke. Ongevraagd kennelijk geneest Jesus de blinde. En in hetgeen de genezen blinde overkomt, schildert de evangelist het licht van het geloof en de duisternis van het ongeloof – de openheid van de overgave in zien en de verstarring van betweterij in verblinding. Wat geschiedt?

Eenmaal genezen vragen burens en anderen aan de nu ziende man hoe zijn ogen geopend zijn. Hij doet zijn relaas en zij vragen waar Jesus gebleven is. De genezene weet niet waar die mens is (cf. Jo 9,12).

Nu brengen zij hem bij de farizeeën die op hun beurt vragen hoe hij het gezicht heeft gekregen. Opnieuw doet de man zijn relaas. Jesus had op de grond gespuwd, het speeksel vermengd met aarde en zo slijk gemaakt en daarmee de ogen van de blinde bestreken. Voorts had Hij hem opgedragen zich te wassen in de vijver van de Gezondene (Silóam). En in de wassing was hij ziende geworden. De farizeeën geloven de man niet. Enerzijds geloven ze toch al niet in woorden en daden van Jesus, omdat ze niet kunnen geloven in Jesus als de Messias. En wie dat wel zou geloven, zouden zij uit de synagoge bannen (cf. Jo 9,22). Anderzijds hebben ze hier een reden bij de hand in ongelof te kunnen volharden: Het is sabbat. Jesus heeft slijk bereid op sabbat. Wie de sabbat niet onderhoudt, is zondig. Een zondaar kan geen wonder verrichten. Klaarblijkelijk is de man helemaal niet blind geweest. Zijn ouders worden erbij gehaald. Zij bevestigen dat hij hun zoon is – blind geboren. Nog eens ondervragen de farizeeën de genezene die hun al had verklaard Jesus voor profeet te houden. In de tweede ondervraging gaat hij over tot getuigen (Jo 9,32-33): ‘Nog nooit heeft men gehoord dat iemand de ogen van een blindgeborene heeft geopend. Als deze man niet van God zou zijn, had Hij beslist niets kunnen utrichten.’ Woedend werpen de farizeeën de man buiten. Hem houdend voor Jesus’ leerling stoten zij hem uit.

Jesus doet de blinde de ogen openen zodat hij kan zien. Maar in het openen van de lijfelijke ogen doet Hij meteen de geestelijke ogen openen. In het geschenk van het licht van de ogen schenkt Jesus in enen het levenslicht – het licht der wereld. En de farizeeën? Naar het lijf nimmer blind, blijken zij immer blind naar de geest. Geketend in de letterlijkheid van de wet blijken zij gevangen in het eigen gelijk.

De genezen man ziet de zon en in het zien van de zon ziet hij Jesus, de eeuwige zon waarvan de tijdelijke zon het licht ontvangt. En wat brengt hem die openbaring? Buitenwerping, uitstoting, uitbanning.

Na tegen het sabbat-gebod de slijk-arbeid te hebben verricht was Jesus naar elders gegaan. Gewoonlijk twisten de farizeeën met Jesus. Dit maal niet met Hem Zelf maar met de van Hem getuigende voorheen blinde maar nu te beter ziende man. Buitengeworpen hoort Jesus van hem en treft hem en vraagt (cf. Jo 9,35.38): ‘Geloof je in de Mensenzoon?’ Zich voor Hem neerwerpend antwoordt de genezen blinde: ‘Ik geloof, Heer.’ – Niet meer noemt hij Hem mens of profeet maar door de kniebuiging belijdt hij Hem als Heer en God. Zo Theodor, bisschop van Heraclea. En Augustinus, bisschop van Hippo: Hem erkennend niet slechts als Mensenzoon zoals voorheen maar tevens als Gods Zoon Die het vlees heeft aangenomen zegt hij: ‘Ik geloof, Heer.’

Jesus Christus is in de wereld gekomen – het licht dat de duisternis niet kan aanvaarden (cf. Jo 1,5) – opdat de niet-zienden zouden zien en de zenden zouden blind worden (cf. Jo 9,39). Bij die ontmoeting tussen Genezer en genezene zijn kennelijk weer farizeeën in nabijheid (Jo 9,40-41). Zij vragen: ‘Zijn wij soms blind?’ En bevestigend antwoordt Jesus: ‘Als gij blind waart [zoals de blindgeborene die Ik heb genezen], zoudt ge geen zonde hebben. Maar gij zegt te zien [terwijl gij voor het licht der wereld blind zijt], daarom blijft gij in zonde.’

De blindgeborene is om zijn getuigenis van Christus uitgestoten. Navolging van Christus beduidt uitstoting om Christus. Zo was het toen. Zo was het niet in tijden toen eenieder in onze streken zich minder of meer christen noemde. Die tijden van gemak en gezapigheid zijn inmiddels evenwel voorbij. Het heidense fundamentalisme rukt op en blijkt hardnekkig. De islam in kracht wint, het christendom in lauwheid verliest. Getuigen van Christus in openbaarheid wordt esoterische kwestie in de omgeving die elke overtuiging relativeert, elke waarheid ontkent, elk geloof gelijk stelt. Uitstoting van Christus Zelf als Zoon van God in onze streken luidt het einde van onze eigen beschaving in. Wij wachten als toen in het oude Byzantium – naar de dichter Kaváfis – op anderen die krachtiger zijn dan christenen heden, heidenen dus die beter weten en moslims die dieper geloven. Nochtans is geen christen van

zijn plicht ontslagen te getuigen van Christus. Hebben we het lef ons te ontdoen van de wapens van de duisternis [meegaan met de halfzachte samenleving] en ons te omgorden met de wapens van het licht [getuigenis van Jesus Christus en navolging van Jesus Christus] – naar Paulus (Rom 13,12)? We kennen eens te meer minder het onderscheid tussen de vruchten van de duisternis en de vruchten van het licht, omdat we ons door betrekkelijkheid van gezamenlijke luiheid in slaap of ten minste in sluimering hebben laten wiegen.

Laat daarom zoals toen in Jesus'tijd het speeksel van geloof zich nu verbinden met het hart van getuigenis. Zo kan eindelijk ook in onze streken onverschrokkenheid terugkeren in getuigenis van het licht, vermits wij weten dat alles wat aan het licht wordt gebracht, in licht tot helderheid komt en zo zelf licht wordt (cf. Ef 5,13-14).